

In conclusion we should mention that the list of proposed strategies, considered in this paper, may be altered and tailored to students in accordance with their language proficiency level or any other criteria to reach the target – to foster and enhance the communication skills in ESP students.

References

1. Hedge, Tricia (2000) *Teaching and Learning in the Language Classroom*. Oxford: Oxford University Press.
2. Riddles, David (2014) *Teach English as a Foreign Language. Teach Yourself*. GB: Hodder and Stroughton General Division.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Сердюк Н.І., канд. психол. н., старший викладач
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Сучасні зміни та реформи в системі освіти, вимагають переглянути напрямки підготовки не тільки майбутніх вчителів, а й ще фахівців у сфері психології. Це повинні бути кваліфіковані професіонали своєї справи, яким притаманні: креативність, критичність мислення, комунікативність, а також наявність емоційного інтелекту. Всі ці характеристики включені до рейтингу десяти навичок, необхідних для успішної кар'єри, складеному на Всесвітньому економічному форумі в Давосі у 2016 році. Особливої увагу при підготовці майбутніх психологів займає розвиток емоційного інтелекту, а саме уміння мотивувати себе, уміння здійснювати саморегуляцію своїх емоцій, уміння розуміти емоції інших і вибудовувати взаємодію з людьми. Така майстерність володіти собою та розуміти інших є незамінною у роботі психолога.

Дослідженням емоційного інтелекту займалися такі вчені, як Д. Гоулман, Р. Бар-Он, Х. Вайсбах, У. Дакс, Дж. Майер, П. Селовей, Д. Карузо та вітчизняні І. Андрєєва, Т. Березовська, Г. Березюк, С. Дерев'янка, Д. Люсін, Е. Носенко, А. Панкратова, О. Філатова.

Вперше термін «емоційний інтелект» почали використовувати на початку 1990 років американські психологи Джон Мейер та Пітер Селоувей та вони виокремили чотири його складові: 1) як ми оцінюємо та виражаємо емоції; 2) що про них знаємо; 3) як ними керуємо; 4) як на їх основі приймаємо рішення. На думку Р. Бар-Он, емоційний інтелект складається з декількох компонентів: пізнання себе (усвідомлення своїх емоцій, впевненість у собі, самоповага, самоактуалізація, незалежність); навички міжособистісного спілкування (емпатія, міжособистісні взаємовідносини, соціальна відповідальність); здатність до адаптації (вирішення проблем, зв'язок з реальністю, гнучкість); управління стресовими ситуаціями (стійкість до стресу, контроль за імпульсивністю); настрої, що переважає (щастя, оптимізм) [2]. Свого часу, Д. Гоулмен вважав, що від рівня емоційного розвитку особистості, залежить її життєва і професійна успішність людей [1]. Тобто можна дійти висновку, що зазначене явище становить основу для

ефективного та щасливого життя та розбудови взаємовідносин з іншими, разом з тим формує емпатію, що особливо важлива в роботі психолога.

Особливу значимість розвитку емоційного інтелекту серед студентів-психологів зазначала І. Мещерякова. Вона обґрунтувала, що його розвиток відбувається через професійний розвиток та саморозвиток, що проходить умовних п'ять етапів [3].

Перший етап – пізнання самого себе. Самоусвідомлення, саморозкриття дозволяє дійти інсайту щодо власного внутрішнього світу, своїх емоцій і почуттів, тобто подивитися на себе по-новому. На цьому етапі доречно використовувати прийоми медитації, під час яких особистість вчиться відслідковувати тілесні реакції, розпізнавати неконтрольовані потоки емоцій та думок, керувати своєю увагою.

Другий етап передбачає формування вміння управляти своїми емоціями й почуттями, тобто розвивати самоконтроль. Дуже ефективною на цьому етапі є практика уважності (Mindfulness) – активний процес відмічання нових речей в собі, він дозволяє особистості легше оцінювати події, які нею проживаються, усвідомлювати й керувати свої емоції. Разом з тим, така практика сприяє розвитку тих зон мозку, які відповідають за ефективну регуляцію емоцій в умовах стресу.

На третьому етапі відбувається розвиток вміння студентів-психологів розпізнавати емоції інших людей, розуміти почуття партнера по спілкуванню. В якості інструментарію доцільно використовувати психологічні рольові ігри, психогімнастику, елементи психодрами тощо.

Четвертий етап направлений на оволодіння вмінням управління емоційними станами іншої людини. Регулярні дихальні практики, на цьому етапі, допоможуть запобігти емоційних вибухів та ввійти в контакт із власними емоційними блоками та зняти їх. Техніки арт-терапії дозволять дослідити емоції та почуття, врегулювати внутрішні конфлікти, змодельовати позитивний психоемоційний стан.

П'ятий етап формування емоційного інтелекту студентів-психологів – розвиток психологічного професіоналізму, який складається з відповідних теоретичних знань, практичних умінь та навичок, а також відпрацювання власних емоційних й змістових проблем, володіння певною культурою самоаналізу та особистісної рефлексії.

Отже, значущість емоційного інтелекту для сучасної особистості вагома, особливо для майбутніх фахівців у сфері психології. Саме такий інтелект дозволяє добре розвивати здатність до рефлексії, емпатії, толерантності, мотивувати та формувати стресостійкість практичного психолога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гоулман Д. Эмоциональное лидерство: Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта / Д. Гоулман, Г. Бояцис, Э. Макки. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2008. – 301 с.

2. Кошонько Г. А. Розвиток емоційного інтелекту студентів-психологів / Г. А. Кошонько // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. : Педагогічні та психологічні науки. – 2013. – № 4. – С. 341-350. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znrparv_ppn_2013_4_36

3. Мещерякова И. Н. Формирование эмоционального интеллекта студентов-психологов в процессе обучения в вузе / И. Н. Мещерякова // Вестник ТГУ. – 2010. – Вып. 1. – С. 157-161.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сечина І. О., асистент кафедри прикладної психології та логопедії
Бердянський державний педагогічний університет, місто Бердянськ, Україна

Актуальність дослідження. Проблема навчання дітей з особливими потребами набуває широкої актуальності сьогодні як в Україні так і закордоном. Особливе місце в модернізації системи освіти посідає освіта осіб з особливостями психофізичного розвитку. Одним з пріоритетних напрямів у навчанні дітей з особливими потребами є впровадження інклюзивної освіти, яка вважається основною освітньою інновацією кінця ХХ століття – початку ХХІ століття і яка має велику кількість прихильників у всьому світі [1, с.213].

Проблеми формування професіоналізму спеціальних педагогічних фахівців у галузі інклюзивної освіти пов'язані з висуненням високого рівня вимог, пропонованих суспільством. Це викликає необхідність постійного вдосконалення особистісних характеристик, підвищення наявних і придбання нових знань, орієнтації кожного фахівця на особистісне зростання та професійну майстерність [2, с. 264].

Ступінь дослідження. Питання підготовки спеціальних педагогічних фахівців до роботи в інклюзивному середовищі досліджувалось зарубіжними вченими Т. Лорманом, Д. Демплер, Д. Харві, російськими та українськими науковцями: Н. Буковцовою, І. Хафізулліною, О. Воробйовою, А. Колупаєвою, К. Волковою, О. Антоновою, О. Мартинчук, Т. П'ятаковою, В. Засенком, Н. Назаровою, Ю. Шумилівською та ін.

Результати дослідження. При організації освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання слід враховувати, що кожна категорія дітей з психофізичними вадами, має певні особливості розвитку і більшою мірою, ніж розвиток дитини в нормі, залежить від якості освітнього середовища, змісту й характеру співробітництва педагогічного колективу та батьків. Як зазначають В. Бондар, Н. Колупаєва, включення дітей з психофізичними вадами у колектив здорових однолітків без спеціального психолого-педагогічного супроводу є стихійною інтеграцією та може призвести до ізоляції дитини або ускладнення її психофізичного розвитку [1]. Успішність включення дитини до нових умов буде залежати від професійної компетентності педагогічного складу.